

ZSEBKÖNYV

Gyöngyvirág-mosoly

DALOS LÁSZLÓ

„Értsd meg e gyöngyvirág-mosolyt!” — ezzel a sorral fejeződik be a Tépsett felhő című *Telekes Béla*-vers. A költő százhusz évvel ezelőtt, 1873. május 4-én született. Úgy tudom, ezt a szóösszetételt — *gyöngyvirág-mosoly* — egyedül ő írta le a magyar költészetben.

Négy évvel korábban született, mint *Ady Endre*, és minthogy 1960. október 28-án hunyt el, csaknem negyvenkét évvel élte túl a lángelmét, akinek útját — mint *Keresztelő János Jézusét* — ő is előkészítette.

Madárcsontú, törekeny kis öreg volt, amikor megismertem. Inkább csak azt tudtam róla, hogy a *Szabó Lőrinc* szerkesztette Halhatatlan szerelem című szép album *Telekes Béla* fordításában közli A Démonnak, *Lermontov* nagy költeményének egy részletét, a *vallomást*, és mint a láng, úgy csapott elő a sorokból a szenvedély, amikor olvastam.

Lenaut is fordított ebbe az albumba. *Jaroslav Vrchlicky* is, aki cseh klasszikus poéta, 1853 és 1912 között élt, és — *Aranyt*, *Petőfit*, *Madáchat* fordított csehre.

Azt is tudtam róla, hogy 1939 elején még az ő fordításában játszotta a Nemzeti Színház A mizantrópot, *Molière* keserű vígjátékát, *Kiss Ferenc* *Alceste*-jével.

És nyolc esztendővel később, amikor a rádió mikrofonja előtt *Bartos Gyula*, a Nemzeti Színház nagy öreg művésze mondott el néhány *Telekes Béla*-verset, a költő levélben köszönte meg neki, s így írta alá: „roncs barátod”.

Akkor már alig tartotta számon az irodalmi élet (bár 1935-ben *Baumgarten*-díjat kapott). Az agg poéta a Vízi városban élt, és bizonyára sokszor gondolt *Adyra*. Már csak azért is, mert az első *Telekes*-kötet, az 1895-ben megjelent *Káprázatok* című verseskötet leg több darabja

már akkor, amikor a modern magyar költészet lángelméje még csak tizennyolc éves és *Ábrányi Emil* utánnozza — ismétlem: már a tizenkilencedik század utolsó évtizedének közepén *adys* hangot ütött meg. Friss volt, merész, tudva-nemtudva: túllépett az akkori „kocsmán”, maga mögött hagyta a korszak epigonizmusát.

Ady Endre joggal köszöntötte elismerő hangon a második *Telekes Béla*-kötetet, az 1906-ban — az Új versek-kötetével egy időben — megjelent *Verseket*: „*Telekes Béla* verseinek nehéz és drága illata felhőzik a lelkemen. Poéta *Telekes Béla*, magyar sorsú, szomorú... Szent sajkás, zord, vad folyamon, megy alkonyi napon a mély tenger felé. Babérág az evezője, bogánccs-koszorús a feje, dalolva úgy evez... Csak előre!... Mi nyomában leszünk a szívdünkkel.”

A költőt később a nagy család gondja elvonja az eredeti versek írásától; a fordítás napi kényszerű jármában dolgozik, évtizedeken át. Harmadik verseskötete, a *Fekete gályán* csak 1936-ban jelenik meg.

Képes Géza, a Magvető Könyvkiadó megalapítója 1955-ben azzal bízott meg kettőnket, *Eörsi Istvánt* meg engem: állítsunk össze az akkor már nyolcvankét éves költő verseiből új kötetet. Drámai pillanatban jelent meg a *Válogatott versek*: 1956. november elsején, amikor már bizakodó csönd honolt Budapesten, az első példányt személyesen vihettem át *Béla bácsinak*, a *Csalogány* utcába...

Különös és megható arra gondolnom: százhusz éve született, amikor még élt *Arany János*! És ma már nincs itt sem *Jékely Zoltán*, sem *Kormos István*, sem *Pilinszky János*, sem *Nagy László*.

És mégis itt vannak mindannyian.